

פרשת ויצא

גיליון 121 התשע"ה

שבת שלום
ומבורך
ובשרות טובות!

בשם ה' נעשה ונצליח

עזרי מעם ה' עושה שנים וארץ

אשכול יוסף

חידושים נפלאים ועונג שבת בפרשת השבוע

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מוה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המותנידים "אור התורה" ליומני דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת רבותינו הגאונים ראשי הישיבות, ר"י "פורת יוסף" הגאון רבי מנשה צדקה שליט"א הגאון רבי דוד כהן שליט"א ר"י "חברון"

"ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא" (כ"ח, י"א)

"וישם מראשותיו", עשאו כמין מרזב סביב לראשו, שהיה ירא
מפני חיות רעות, [רש"י בשם המדרש].

מה הועיל הנחת אבנים סביב ראשו של יעקב, והלא עדיין יכולות היו החיות להזיקו בגופו?

ביאור א'

כיון שראשו לא יסיה דעתו מהתורה ממילא לא יוכלו להזיקו בגופו

עלה בדעתי בס"ד לבאר על פי מה שמצינו במדרש "וייקץ יעקב משנתו" דרש רבי יוחנן ממשנתו! וכתב בעץ יוסף: "בא לרמוז שהיה נפשו של יעקב שונה ולומד למעלה בשעת השינה, כמו שכתבו חכמי האמת שהעדיקים והחכמים השלימים בשעת השינה נפשם עולה בישיבה של מעלה ולומדים רזי תורה שממנו נעשים כמעין המתגבר ביום", [ועיין בזה בארוכה ב"שלהבת יוסף" בפרשתן].

מעתה יש לומר שלכן די היה ליעקב בהנחת אבנים סביב לראשו כדי שעל ידי זה לא יזק בכל גופו, לפי שכל מטרת הנחת האבנים סביב ראשו היה מפני שהיה ירא שבעת שישכב ויהיה מחשב בדברי תורה, שמא על ידי חיות רעות יסיה דעתו מן התורה ואז יוכלו גם לפגוע בו, אבל עתה שעשאו לאבנים סביב לראשו כמרזב ולא יוכלו להסיח דעתו מן התורה, שוב לא יוכלו להזיקו גם בשאר אבריו, כי בשעה שהאדם עוסק בתורה אין מלאך המות יכול לו, ואין כל בריה יכולה להזיק לו, כמו שמצינו גבי דוד המלך במסכת שבת (לא:), וכתב שם המהר"ץ חיות: "מצינו בש"ס דבשעה שאדם עוסק בתורה לא יוכל לפגוע בו מקרה רעה, דלעולם לא אירע ענין רע לצדיקים בשעה שהיו דבוקים ומתעסקים בעבודתו יתברך". ועיין עוד בעירובין (כו.) ובירושלמי (מו"ק פ"ג ה"ה).

והדברים עולים בקנה אחד עם דברי המהרי"ל (ליקוטים בפרשתו, עש"ב) שביאר שמה שהכתוב מכנה שיעקב הניח ראשו על האבן, הכוונה שהניח מחשבתו ושכלו בדביקות קדושה עליונה על אבן הראשה. אף שבדאי גם שכב יעקב על אבן ממש ויצק שמן על ראש האבן, אך רמז במחשבתו וכיוון במעשה ידיו לדבר רוחני, הוא ראשית המחשבה, פינת יסוד כל העולמות, להיות מקושר הראשית עליון לבחינת המעשה בכל ענפיו ופרטיו, וזה שעשה למטה מעשה לעורר השורש הרוחני כנגדו.

ביאור ב' - לצאת ידי חובת ההשתדלות

מרגלא במופמיה דהסבא מקלם זצ"ל שמכאן רואים שעל האדם מוטל לעשות רק השתדלותו המועטת, ומן השמים יסייעוהו, ולכן יעקב אבינו שהיה ירא מפני חיות רעות הסתפק בהנחת האבנים סביב ראשו, מצד חובת ההשתדלות גרידא.

על פי זה נראה ליישב מה שמקשים המפרשים על מה שהיה יעקב ירא מהחיות ולכן הניח האבנים סביב לראשו כמרזב, והלא החובת הלבבות (שער אהבת ה' פ"ו) כתב שסיפר אחד מן החסידים על אחד מהיראים שמצאו ישן באחד המדברות, ואמר לו האיך ירא מן האריה שאתה ישן במקום הזה, נענה ואמר לו בוש אני מאלוקים שיראני ירא זולתו. ולאור האמור לק"מ, דאדרבה יעקב הסתפק רק בהשתדלות מועטת ושם מבטחו רק בהשי"ת.

ביאור ג' - היה ירא שמא חטא בהרהור עבירה

תלמידי הבה"ח נתנאל סופר הי"ו הוא מותיב לה והוא מפרק לה, דכיון דאין הנחש ממיית אלא החטא ממיית (ברכות לג.) וידוע שהקב"ה מעניש במידה כנגד מידה דווקא, ובאותו אבר שחוטא האדם בו נענש, לפי זה כיון שיעקב ידע שלא חטא במעשה כלל, ממילא אין לו לירא שחיות יזיקו את גופו, אולם עדיין היה ירא שמא חטא בהרהור עבירה, שלא כיוון כראוי בעשיית מצוה או חשב מחשבה חיצונית וכדומה, שהם מהעבירות שאין אדם ניצול מהם בכל יום כדאיתא בגמרא בבא בתרא (קסד:) לכך חשש שהחיות יזיקוהו בראשו, מקום משכן השכל והמחשבה.

ביאור ד' - יעקב לקח מאבני המזבח שנעקד יצחק שיצילוהו מכל פגע רע

בשו"ת באר משה (ח"ח סי' ד') כתב בזה תירץ נפלא, על פי מה שביארו התוספות בערכין (ו. ד"ה כגון) בשם הערוך, דאמה כליא עורב, הוי צורה להבריה העופות מגג ההיכל, ולא עשו כן אלא על גג היכל בית המקדש השני, שלא היה קדושתו כקדושת בית ראשון, ולכן פחדו שמא יפרחו העופות על המקדש וישליכו על הגג דבר טמא, אבל מקדש ראשון שהיה קדושתו גדולה ולא נחסר בו דבר ושרתה בו השכינה, לא היו העופות פורחין עליו ולא הוצרכו לאמה כליא עורב, וכן פירש רבינו חננאל (שבת נז:).

והנה מבואר בפרקי דר"א (פרק ל"ה) שיעקב אבינו לקח מאבני מזבח שעליו נעקד יצחק, וזה מה שנאמר ויקח מאבני "המקום", ובאברהם נאמר וירא את "המקום" מרחוק, ומעתה מיושב דכיון שהיו אבנים אלו קדושות מהר המוריה, ממזבח שעליו העלה אברהם את בנו יצחק, היו מבריחים החיות הרעות ולא התקרבו אל יעקב מפחדם מאבני הקודש, ועשתה כן יעקב מחשש פקו"נ.

ביאור ה' - החיות כשלא רואים צלם אלוקים בפניו של האדם מזיקים אותו

בספר משכיות כסף להגאון רבי אברהם פייער זצ"ל (ח"א דף לא ע"א, לפני מאה שנה ויותר) מיישב שכיון שכל רושם חטא ועוון ניכר בצורת האדם על פניו, [עיין מה שהארכתי בזה בשיעורי "כרם יוסף" קידושין בדברי פתיחה], רמז לדבר מה שאמרו בגמרא (גיטין ב.) בפני נכתב ובפני נחתם, לכן כדי להשמר מחיול רעות שלא יביטו בפניו, עשה יעקב כמין מרזב סביב לראשו שלא יסתכלו החיות בפניו להרגיש רושם החטא ולהזיקו. וכן תירץ בספר אילת השחר בפרשתו, שהחיות בראותם צלם אלוקים אינם מזיקים, וכשלא רואים בפניו של האדם צלם אלוקים מזיקים, והיות ולא החזיק יעקב עצמו מספיק צדיק רצה להסתיר פניו.

ביאור ו'

יעקב שם כל מבטחו בהשי"ת וסמוך ובטוח היה שיעשה לו נס ולא ינוק כלל, אך רצה למעט בנס דכל כמה שאפשר למעט בנס ממועטים, בדרך שכתב הרמב"ן (ו' י"ט) אודות בניית תיבת נח שנעשתה כדי למעט גודל נס הצלתם אף שגוף הצלת תיבת נח היתה בדרך נס גמור.

ביאור ז' - היה יעקב ירא מצער עצמו ומבקש על מה שמצפים חיות רעות להחריב המקדש

עי"ל על פי מה שדרשו חז"ל במדרש "ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא" שהראהו הקב"ה ליעקב חורבן בית המקדש, ובבית יוסף (או"ח סימן תקנ"ה) מביא מהכל בו (סי' ס"ב כו.) שה"ר שמואל מאויר"א היה מחמיר על עצמו לשכב בתשעה באב מוטה על הארץ מפני אבלות חורבן המקדש, ובהגהות מרדכי (מו"ק סי' תתקל"ד) כתוב שיש בני אדם שמשמין אבן תחת ראשם ליל תשעה באב ורמז לדבר "ויקח מאבני המקום" ובית המקדש ראה דכתיב (שם פסוק י"ז) "מה נורא המקום הזה" וחורבן ראה. כלומר שיש כאן רמז שאותם אבנים שהניח יעקב אבינו תחת ראשו היה מפני החורבן העתיד. ולפי זה אין הכוונה שהיה יעקב ירא מחיות רעות כפשוטו, אלא מכוחות הרע והמשטינים כמו שהרבו לפרש בספרים הקדושים, וזהו יסוד הנחת האבנים תחת מראשותיו, שמפני שהיה ירא ממה שראה שמצפים חיות רעות להחריב המקדש, היה מיצר ודואג על זה.

**לזכר נשמות הקדושים שנטבחו ונעקדו על קדושת השם
בהירצחם על ידי בני עוול בעת תפילתם מעוטרים בטלית ותפילין
בעיר הקודש והמקדש, ארץ אל תכסי דמם!
ולרפואת הפצועים בתושח"י אכ"ר**